FRA BARNEHAGE TIL SKOLE

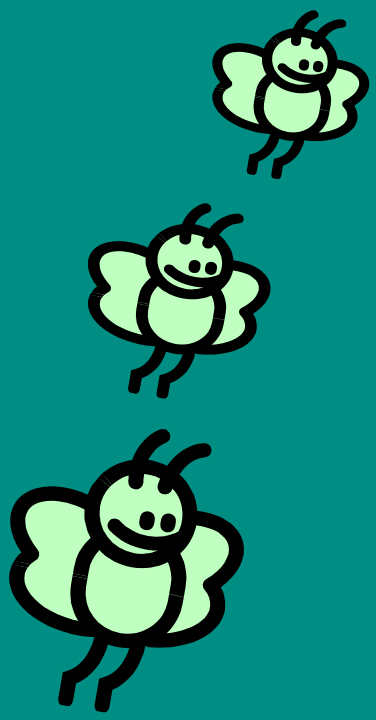

Plan for hva barnehagebarn i Askøy skal ha med seg av grunnleggende kompetanse for best mulig å tilegne seg kunnskap, ferdigheter og holdninger når de starter på 1. trinn

Barnehage og skole samarbeider om en god overgang og skolestart. Barnehagen forbereder barnet til skolestart, og skolen er klar til å ta imot 6 åringen.

Revidert jan. 2018

ASKØY KOMMUNE

INNHOLD

DEL 1. GRUNNLAG FOR PLANEN side 3

DEL 2. INNFØRING side 3
Generelt side 3
Rammeplan for barnehager side 4
Kunnskapsløftet side 4
Livslang læring side 5
Lekens betydning i barnehagen side 5
Samarbeid barnehage/skole/fritidsordning side 6

DEL 3. SKOLE side 7
Hva møter barn på 1. trinn side 7
Hva skal barn lære på 1. trinn side 8
Innhold på første trinn - fagene side 8
Skolefritidsordning (SFO) side 10
Hvilke basisferdigheter bør barna ha med seg fra barnehagen side 11
Hvilke basisferdigheter bør barna ha øvd på i barnehagen side 12

DEL 4. BARNEHAGE side 13
Barnehage side 13
Erfaringer barn bør få i barnehagen side 14
- Fagområdene
- Sosiale ferdigheter

DEL 5. LESE- OG SKRIVEGLEDE FRA BARNEHAGE TIL SKOLE side 22
Mål "Lese- og skriveglede" side 23
Valgte fokusområder forut for lese- og skriveopplæringen side 23
Forebygging/Kartlegging side 24

DEL 6. AVSLUTNING side 24

VEDLEGGSDOKUMENT:
- **Rutine overgang barnehage-skole**
- **"Lese og Skriveglede" - Metodisk opplegg**

1 GRUNNLAG FOR PLANEN

- Lov om barnehager
- Rammeplan for barnehagen - Innhold og oppgaver (01.08.2017)
  «Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barnet kan få en trygg og god overgang bra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning.»
- Læreplanverket for Kunnskapsløftet
  «Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og barnetrinn, barnetrinn og ungdomstrinn, ungdomstrinnet og videregående opplæring skal bidra til å lette overgangen mellom de ulike trinnene i opplæringsløpet.»
- Veilederen «Fra eldst til yngst» – Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole, Kunnskapsdepartementet
- Tid for lek og læring- Stortingsmelding 19 understreker viktigheten av samarbeid og kontinuitet i overgangene, og at det skal vurderes en lovfestet samarbeidsplikt for barnehageeiere og skoleeier.

2 INNFØRING

Generelt

Denne planen skal være et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og lærere i småskolen. Planen skal ha fokus på kunnskaper, ferdigheter og holdninger fra barnehagestart til og med 1. trinn. Den enkelte barnehage og skole må tilpasse planen til lokale forhold. Vi har valgt ut noen områder i kap. 5 som skal vektlegges spesielt og følges opp, der det er laget forslag til et metodisk opplegg. Ellers er dette en generell plan som ikke går inn på særskilt tilrettelegging for grupper eller enkeltbarn, og kan brukes som et utgangspunkt for å utarbeide særskilte planer for disse.

Rutinen for overgang barnehage og skole følger med i planen som et vedlegg, og metodeheftet "Lese og skrivelyst".

Rammeplan for barnehager

Rammeplan for barnehagen (2017) er fremdeles en prosessorientert plan hvor det legges vekt på at barn skal gis mulighet til erfaringer, opplevelser, utforskning og medbestemmelse. Dette i motsetning til Kunnskapsløftet som er en resultatorientert plan. Den nye rammeplanen er imidlertid tydeligere på barnehagens forpliktelser, og konkretiserer hva personalet skal gjøre for at barna skal trives og utvikle seg.

Læringskravene i Rammeplanen retter seg mot personalet i barnehagene som skal gi barna muligheter for undring, opplevelser og erfaringer. Barnehagepersonalet skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær, og være lydhøre for barns undring og kunnskapssøking. Personalet skal skape et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barnet skal vokse med barnehagen og ikke ut av den.

Leken skal ha en fremtredende plass i barnehagen, og lekens verdi skal anerkjennes. Barn lærer og utvikler seg gjennom leken. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Personalet skal organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek, fantasi og livsutfoldelse.

Rammeplanen legger stor vekt på barns medvirkning og medbestemmelse. Barn i barnehagen oppfordres til å gi uttrykk for sine meninger. De skal også delta i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets modenhet og alder.

Kunnskapsløftet

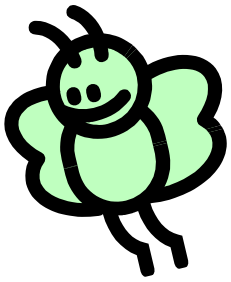

Læreplanverket har en generell del hvor det legges vekt på utvikling av de sju mennesketyper:

- det meningssøkende mennesket
- det skapende mennesket
- det arbeidende mennesket
- det allmenndannede mennesket
- det samarbeidende mennesket
- det miljøbevisste mennesket
- det integrerte mennesket

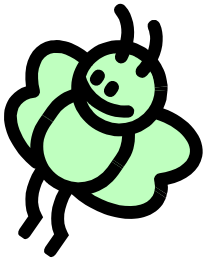

Den generelle delen angir overordnede mål for opplæringen.
Læreplaner for fag har mål for opplæringen etter 2. trinn. I læreplanverket for Kunnskapsløftet heter det at leseopplæringen foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Arbeidet på 1. trinn styres mer av konkrete læringsmål enn tidligere, da 1. trinn var tenkt å være en mer gradvis overgang mellom barnehage og skole.

Livslang læring

Grunnlaget for livslang læring legges tidlig i barneårene, og de fleste barn vil ha barnehageerfaring før de begynner på skolen. Barnehagens betydning som pedagogisk institusjon er derfor større enn noen gang.

Rammeplanen kap. 3. Læring:
«I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling. Barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfelleskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.»

Lekens betydning i barnehagen

I den norske barnehagetradisjonen er det satt av mye tid til lek. Lek er en samværsmåte og en væremåte for barna. Å ha evne til å leke med andre blir en forutsetning for å mestre det sosiale samspillet i barnehagen. [1]
Rammeplan for barnehager krever at leken skal ha en fremtredende plass i barnas liv.
Det er viktig at barnehagens særegenhet som er basert på lek, omsorg og læring videreføres inn i skolen.

Barna skaffer seg førstehåndserfaring og bruker hele kroppen i lekeprosessene. Gjennom lek utforsker barna sine uttrykksformer, sine omgivelser og de menneskelige relasjonene. Lekens inntrykk og dynamikk gir barna erfaringer for livet. Leken er en viktig læringsarena for barna. [2] For barna har leken en verdi i seg selv. Barn leker ikke for å øve seg på bestemte ferdigheter, men fordi leken gir dem glede, trygghet, spenning, motivasjon og mestring. Lekens egenverdi ivaretas i samspill med hvordan de voksne tilrettelegger for lek, slik at barna har mange muligheter til glede, utforsking og læring i leken.

De voksnes betydning for lekens og læringens vilkår er helt sentral. Personalet i barnehage og skole må være bevisste på hvilke muligheter og ansvar de har for å påvirke barnas leke- og læringsmiljøer. Det er mange faktorer som påvirker dette: Organisering av det fysiske miljøet, struktur av dagen, sammensetning av grupper og barn, valg av temaer, prosjekter, materialer og aktiviteter. Sammen med den voksnes evne til dialog, observasjons- og refleksjonsevne utvikles barnas totale leke- og læringsmiljø.

Lek med meg, fortell for meg, lær meg rim og regler!
Lær meg sanger, lær meg eventyr, snakk med meg!
La meg få mime og dramatisere!
Lytt til hva jeg forteller!
Lær meg hva skjønnhet og trygghet er!
Vis meg hva kjærlighet er!
Før du vet av det, kan jeg være et barn som leser!

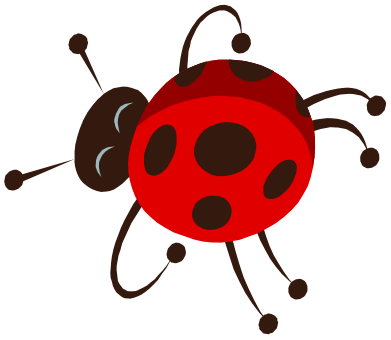

Anne Lise Gjerdrum

[1] "Du og jeg og vi to. Teoriboka" Kari Lamer, Gyldendal 1997
[2] "Å lære er nesten som å leke" av Eva Johansson og Ingrid Pramling Samuelsson, Fagbokforlaget

Samarbeid barnehage/skole/skolefritidsordning

I Kunnskapsløftet står det ikke noe konkret om overgang barnehage/skole.
I Rammeplanens kap. 6 står det som følger:

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning.
Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen.
Barnehagen må ha samtykke fra foreldre for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen.
De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordning.»

Barnehage og skole er begge institusjoner for omsorg, oppdragelse, lek og læring. Barna vil møte både likhetstrekk og ulikheter mellom institusjonene, men skal oppleve at det er en kontinuitet i læringsløpet. Fagområdene i rammeplanen er i stor grad de samme som barna senere vil møte i skolen. Våre barnehager og skoler skal prioritere å gi hverandre gjensidig informasjon om sine respektive virksomheter. Vi har et felles ansvar for at barn kan møte ulikhetene med nysgjerrighet og tillit til egne forutsetninger.

Når det gjelder barn med minoritetsbakgrunn er det viktig at barnehagen informerer skolen om hvilket tilbud og opplegg de har hatt i forhold til enkeltbarn, og hvordan barnehagen har arbeidet med språk og kultur. Det er også et eget skjema for hvert barn som skal overføres til skolen i tillegg til skjema som gjelder alle barn.

Overganger kan være svært sårbar for barn/elever, en erkjennelse som er viktig å påpeke om vi skal nå våre mål med gode overganger for alle barna. Med vår forpliktende handlingsplan og tilhørende rutiner, håper vi å sikre en trygg og god overgang for alle i vår kommune. Barnehage- og skolestrukturen er ulik i kommunen, og aktiviteter og samarbeid vil kunne variere noe, men det poengteres her et forpliktende samarbeid mellom barnehage og skole på flere arenaer.

Kunnskapssenteret for utdanning anbefaler følgende aktiviteter for å lykkes med overgangen, og dette er også nedfelt i våre rutiner:

Samarbeid mellom barnehage og skole:

- Faglig samarbeid mellom barnehagelærere og lærere i skolen
- Utveksling av informasjon om barna
- Tilrettelegging for samarbeidsprosjekter mellom barnehage og skole

Samarbeid mellom foreldre og skolen

- Åpen og gjensidig dialog med foreldre før, under og etter overgangen

Tiltak som kan iverksettes av barnehagen

- Gjøre barna kjent med skolen
- Etablere et felles forum for informasjon og diskusjon mellom de ansatte i barnehage og skole

Tiltak som, kan iverksettes av skolen

- Velkomstprogrammer
- Tydelige formulerte mål og forventninger
- Fleksible og dynamiske overgangspraksiser (skolen må ta hensyn til at barna trenger tid til å takle overgangen)

3 SKOLE

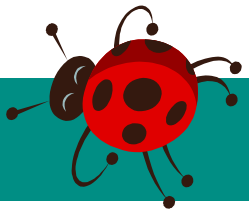

Læreplanen har tydelige mål for hva elevene skal mestre på ulike trinn. Kompetansemålene legges etter 2., 4. og 7.trinn. Målene for 1. trinn må sees i sammenheng med 2. trinn, slik at det arbeidet vi gjør det første skoleåret er ett trinn på veien mot disse målene. Rammebetingelsene, så som gruppestørrelse, personalressurser, elevenes/gruppas egenart, lokale forhold, samt nærmiljø, vil prege innholdet og vil gi rom for variasjon fra skole til skole. Felles for alle er at kunnskapsløftets mål for de to første årene skal ligge til grunn når planer, innhold og arbeidsmetoder bestemmes, slik at målene nås i løpet av 2. skoleår.

Arbeidsmetodene må selvsagt ta hensyn til aldersgruppas egenart og behov. Planen vektlegger tilpasset opplæring mye sterkere enn tidligere. Læreplanen i fagene forutsetter at det konkrete innholdet i opplæringen, hvordan opplæringen skal organiseres og hvilke arbeidsmåter som skal brukes i opplæringen bestemmes på lokalt nivå. For grunnskolen vil det i tillegg være en oppgave å fordele innhold mellom årstrinn. Mange av kompetansemålene er av en slik art at arbeidet begynner på 1. trinn og jobbes videre med på 2. trinn.

Hva møter barn på 1. trinn

- Nye rammer; mer struktur på dagene, fastere timeplan
- Større miljø
- Du er minst
- Mindre hjelp til det praktiske
- Større krav til sjølstendighet
- Foreldre får mindre innvirkning i barnets hverdag enn tidligere
- Mindre tid til valgfrie aktiviteter

Hva skal barn lære på 1. trinn

Kunnskapsløftet presenterer de 5 grunnleggende ferdighetene for videre læring:

- Å kunne uttrykke seg muntlig
- Å kunne lese
- Å kunne regne
- Å kunne uttrykke seg skriftlig
- Å kunne bruke digitale verktøy

Disse ferdighetene er innarbeidet i læreplanene for alle fagene.

Innholdet på 1. trinn - fagene:

Norsk:

Muntlig:

- Leke og improvisere med rim, rytme, språklyder og ord
- Sette ord på følelser, meninger og opplevelser
- Lytte og gi respons

Skriftlige tekster:

- Bruke bokstaver og eksperimentere med utgangspunkt i eget navn
- Leke med bokstavsammensetninger og etter hvert menings bærende ord i egen håndskrift og på tastatur
- Øve seg i å finne bøker på biblioteket

Sammensatte tekster:

- Arbeide kreativt med tegning i forbindelse med lesing
- Uttrykke egne opplevelser gjennom tegning og etter hvert skriftlig språk

Språk og kultur:

- Snakke om innhold og form i sanger, regler og dikt

Matematikk:

Tall:

- Telle og bygge opp/gjenkjenne mengder til 10
- Øve på å doble og halvere

Geometri:

- Gjenkjenne og beskrive grunnformene, gjenkjenne begrep som hjørne, kant, stor og liten

Måling:

- Sammenligne størrelser, lengde og areal
- Lære navn på dager, måneder og enkle klokkeslett
- Begynnende kjennskap til norske mynter og øve på kjøp og salg i praktiske øvelser

Statistikk:

- Samle og sortere
- Tellestreker

Naturfag:

Forskerspiren:

- Stille spørsmål, samtale og filosofere rundt naturopplevelse og menneskets plass i naturen
- Bruke sansene
- Beskrive egne observasjoner fra forsøk og fra naturen

Mangfoldet i naturen:

- Gjenkjenne og beskrive noen plante- og dyrearter og sortere dem
- Beskrive noen viktige kjennetegn ved de fire årstidene ved å observere naturen
- Delta i ulike aktiviteter ute i naturen
- Fortelle om det som observeres

Kropp og helse:

- Sette navn på og lære om funksjon til noen ytre og indre deler av menneskekroppen
- Bruke sansene bevisst ved aktiviteter ute og inne

Engelsk:

Kommunikasjon:

- Bruke de mest grunnleggende engelske språklydene og språk rytmene i rim, regler, sanger og leker
- Hilse og stille spørsmål
- Svare på enkle spørsmål
- Telle
- Forstå enkle instruksjoner
- Lære å gjenkjenne enkle ord og uttrykk
- Legge til rette for at elevene kan bli kjent med enkle ordbilder og tall

Kunst og håndverk:

Visuell kommunikasjon:

- Uttrykke egne opplevelser gjennom tegning
- Blande og bruke primærfarger i eget skapende arbeid
- Eksperimentere med form, farge og rytme i border

Design:

- Lage enkle former ved å rive, klippe og lime, tvinne og flette
- Jobbe med plastiske materialer
- Bygge med enkle geometriske grunnformer
- Gjenkjenne og beskrive enkle bruksgjenstander

Kunst:

- Bruke eventyrillustrasjoner som utgangspunkt for samtale og eget skapende arbeid

Arkitektur:

- Lage enkle modeller av hus i naturmaterialer

RLE:

Kristendom: (felles mål fram til 4.trinn)

- Utvalgte tekster fra gamle og nye testamentet
- Noen apostel- og helgenfortellinger
- Samtale om kristendom og religiøs praksis

Andre religioner og livssyn:

- Andre religioners feiring av høytider (tilpasset den aktuelle elevgruppa)

Livssyn:

- Lytte og samtale om aktuelle situasjoner, tekster og kunstuttrykk

Filosofi og etikk:

- Uttrykke tanker om livet; eks.: tap og sorg, godt og vondt, og gi respons på andres tanker

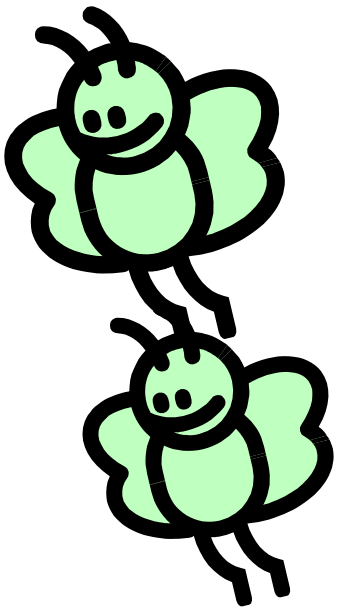

Musikk:

Musisere:

- Bruke stemmen variert i ulike styrkegrader og tonehøyder
- Delta i leker med et variert repertoar av sanger, rim, sangleker og danser
- Gjenkjenne lyden av og kjenne navn på noen instrumenter
- Lytte til og fortelle om lyder i dagliglivet

Skolefritidsordning (SFO)

SFO er et omsorgs- og fritidstilbud, og skal drive læringsstøttene aktiviteter. Det er store variasjoner i forhold til størrelse, lokaliteter, tilbud, aktiviteter og organisering i de ulike SFOène. Askøy kommune har laget en kvalitetsplan for SFO, «Sammen for et helhetlig læringsmiljø», som sikrer at det legges vekt på læringsmiljø, lek og fysisk aktivitet, og kreativitet.

Foreldre oppfordres til å snakke positivt om skolen og SFO. Oppstarten og alle inntrykkene et barn sitter med, er grunnleggende for hvordan forholdet til skolen/SFO blir videre. Foreldre oppfordres derfor sterkt til å holde eventuelle utfordringer eller uenigheter i «voksenverden».

Hva møter barn i SFO som kan være annerledes fra barnehagen

- Nye rammer
- Hver voksen har ansvar for flere barn
- Fra størst i barnehagen til minst på skolen/SFO
- Større behov for selvstendighet
- Mindre mulighet for hjelp til det praktiske
- Flere valgfrie aktiviteter og tilbud
- Større frihet
- Progresjon i forhold til aktiviteter og tilbud

Hva skal barn lære i SFO

- Samarbeid og samhandling gjennom lek, aktivitet og samvær med andre barn og voksne
- Sosiale ferdigheter
- Ta selvstendige valg og få økt erfaring i at valgene får konsekvenser
- Erfaring med ulike fysiske- og kreative aktiviteter
- Oppleve måltidsfellesskap med vekt på helse og sunn mat

Innholdet i SFO

- Tilvenningsperiode/bli kjent med ute- og inneområdet, voksne og barn
- Frilek ute og inne
- Måltider
- Sosial læring som for eksempel bordskikk, høflighet, respektere ulikheter og ulike behov
- Opplevelser gjennom turer og besøk
- Kulturaktiviteter
- Valgmuligheter
- Allsidig aktivitet
- Regler og rutiner

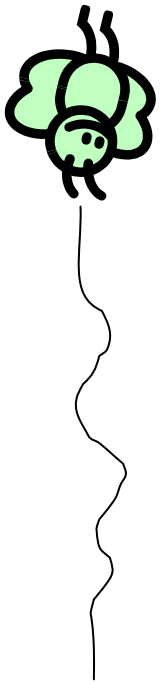

Hvilke basisferdigheter bør barna ha med seg fra barnehagen

- vente på tur
- dele med andre
- hensiktsmessig stemmebruk
- selvstendighet i forhold til toalettbesøk
- kle på og av seg selv
- smøre sin egen mat
- rydde opp etter seg
- passe på sine egne klær og ting

Hvilke basisferdigheter bør barna ha øvd på i barnehagen

Omsorg, lek og læring; Være høflig og kunne be om hjelp på en god måte. Være en god venn og vise omsorg og empati for andre. Kunne vente på tur og ta hensyn til andre. Være aktivt lyttende til medelever og voksne. Lære seg regler som gjelder i en gruppe både i strukturerte og frie aktiviteter. Bruke hensiktsmessig stemme og ordvalg i ytringer.

Praktiske ferdigheter; Holde orden i egne saker i garderoben og sekken sin. Selvstendighet i garderoben og på toalettet. Et godt blyantgrep og trening i å klippe med saks. Gjøre seg ferdig med påbegynte oppgaver/aktiviteter før neste starter. Behandle bøker og utstyr på en ordentlig måte. God bord- og matskikk, god hygiene.

Kommunikasjon, språk og tekst; Lytte aktivt når noen leser og samtale om innholdet. Lytte til, og lære seg rim og regler. Snakke høyt i liten gruppe. Svare på konkrete spørsmål og fortelle om egne opplevelser. Lytte når andre snakker og gi respons. Gjenkjenne eget navn i skrift og egen forbokstav. Ta imot og utføre beskjeder med et eller flere «ledd».

Antall, rom og form: Rekketelle til 10. Begreper om tallmengder opp til 3–5. Grunnleggende begreper som omhandler form, størrelse, tid, stedsangivelse, plassering og egenskaper. Begreper knyttet til eget liv, familie, redskaper og nærmiljø.

Kropp, bevegelse, helse; Pakke tursekk med matpakke. Gå på turer i ulendt terreng. Allsidige bevegelser, utholdenhet, spenst, balanse og koordinasjon. Finmotoriske aktiviteter som øver pinsett- og blyantgrep.

Sosiale ferdigheter; Hensiktsmessig stemmebruk. Være en i ei gruppe med mange. Dele og vente på tur. Lytte til andres ønsker, valg og meninger. Hevde egne meninger på en god måte.

Kultur og kreativitet; Jobbe med ulike kunstneriske uttrykk, både fritt og etter modell/instruksjon. Kjennskap til eget nærmiljø.

Lek og samspill med andre er grunnleggende og viktig for barn. Slik vil de lære og tørre å gjøre nye erfaringer og eksperimentere. Det er viktig med allsidige erfaringer som underbygger og inspirerer barnas nysgjerrighet. Trygghet og sosial tilhørighet fremmer læringen.

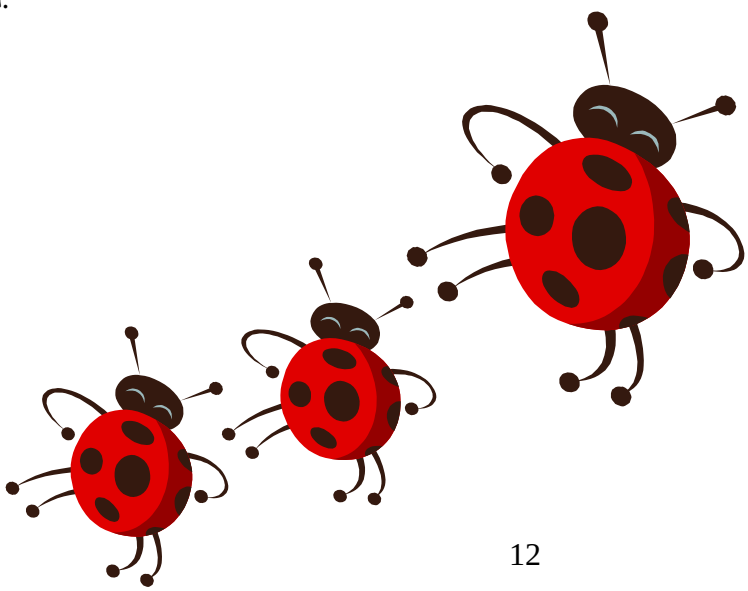

4 BARNEHAGE

Barnehage

Barnehage er ikke skole, og bør ikke bevege seg inn på skolens «område». Det er viktig å ta vare på barnehagens egne særtrekk.

Barnehagen som pedagogisk virksomhet har sin egenart og sine tradisjoner som må ivaretas samtidig som barnehagen må sees i sammenheng med skolens virksomhet. Å se omsorg, oppdragelse, hverdagsaktiviteter, lek og læring i sammenheng er et særtrekk ved norsk barnehagetradisjon.

Den nye Rammeplan gjeldende fra 1 august 2017, beskriver fagområdene med det barnehagen skal bidra med for barna og det personalet skal gjøre i forhold til de ulike fagområdene. I vår reviderte handlingsplan beskriver vi det på samme måte. Vi har også lagt inn mål og oppgaver for utvikling av sosial kompetanse, siden dette er noe både barnehage og skole jobber med. Dette er et viktig grunnlag for annen læring.

I barnehagen er det ikke lett og si hva som skal gjøres når. Alder og modning varierer veldig. Hver barnehage har ulike metoder og arbeidsmåter de bruker for å nå målene. Det er viktig at alle barn får erfaring med ulike aktiviteter i barnehagen, og at forventninger til ferdigheter og kunnskaper før skolestart må stå som et mål å jobbe etter.

I rammeplanen 2017 er det kommet inn konkrete krav til barnehagens digitale praksis, der bruk av digitale verktøy skal være en arbeidsmåte som skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Bruk av digitale verktøy skal støtte opp om barns læreprosesser og bidra til et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Personalet skal være aktive sammen med barna, og er viktig å bruke i alle fagområder. Det er derfor tatt inn under alle fagområdene.

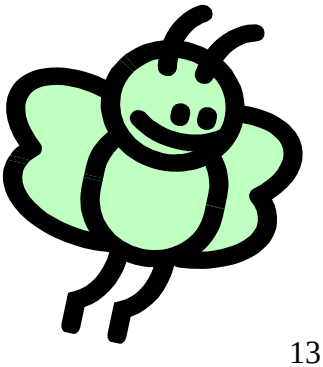

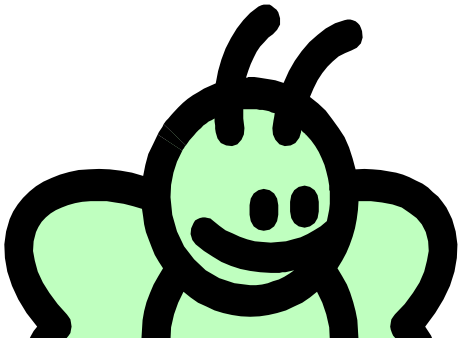

ERFARINGER BARN SKAL FÅ I BARNEHAGE

Fagområdet: Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

Personalet skal:

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre og lære nye ord og begreper
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket, og gjøre barna bevisst på leseretning
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.
- legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- vurdere relevans og egnethet og delta i barnas mediebruk
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

ERFARINGER BARN SKAL FÅ I BARNEHAGE

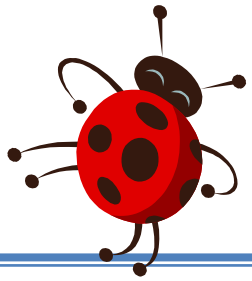

Fagområde: Kropp, bevegelse, mat og helse

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- får øvelse i finmotoriske aktiviteter som klippe, lime, perle, sortere, tegne, male m.m.
- opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid.

Personalet skal

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn.
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

ERFARINGER BARN SKAL FÅ I BARNEHAGE

Fagområde: Kunst, kultur og kreativitet

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet
- opplever barnekulturen i nåtid og fortid

Personalet skal

- samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk, gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

ERFARINGER BARN BØR FÅ I BARNEHAGE

Fagområde: natur, miljø og teknologi

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- får kunnskap om dyr og dyreliv
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- får kjennskap til menneskets livssyklus.

Personalet skal

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring
- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- gi barna erfaringer og opplevelser med småkryp og dyr
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

ERFARINGER BARN BØR FÅ I BARNEHAGE

Fagområde: Antall, rom og form

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper som stor, større, liten, mindre, bak, foran osv.
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- erfarer måleenheter, avstander, vekt og tid i praksis
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og mønstre og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede.

Personalet skal

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsing
- utforske kreativ og skapende bruk av digitale verktøy sammen med barna

ERFARINGER BARN BØR FÅ I BARNEHAGE

Fagområde: Etikk, religion og filosofi

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna

- får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap
- Lærer å løse konflikter i hverdagen på en god måte

Personalet skal

- formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna

ERFARINGER BARN BØR FÅ I BARNEHAGE

Fagområde: Nærmiljø og samfunn

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna

- oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- opplever seg som en verdifull deltager i barnehagens felleskap
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter
- opplever demokratisk deltakelse, der alle kan ytre seg og medvirke, og at barna etter hvert får forståelse og slutter opp om demokratiske verdier og normer i vårt samfunn

Personalet skal

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme
- forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.

ERFARINGER BARN BØR FÅ I BARNEHAGE

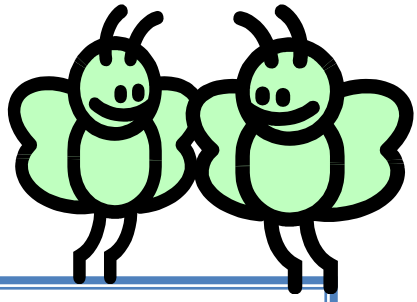

Sosiale ferdigheter:

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill.

Holdninger

- oppleve gleden ved å ta initiativ til og opprettholde vennskap
- oppleve glede og stolthet ved egen tilhørighet og respekt for andre
- oppleve gleden ved felles aktivitet, lek og humor
- oppleve glede ved egen og andres mestring og gleden ved å lære nye ting
- få positive holdninger til å lytte
- få en positiv holdning til å utføre handlinger som er til hjelp og nytte for andre og føle glede ved å vise omtanke for andre
- oppleve gleden ved å tilgi
- opplevelse at de er verdifulle og at alle noe å bidra med til fellesskapet
- får erfaringer med verdien av at vi er forskjellige

Kunnskaper:

- få kjennskap til andres roller, intensjoner, tanker og motiver og hvordan egne handlinger virker inn på andre
- forstå hvorfor det er viktig å støtte, oppmuntre og være hyggelig mot andre
- forstå at andre kan ønske noe som går på tvers av egne ønsker
- få kunnskap i.f.t. å ta sosial kontakt på en passende måte
- få kunnskap om egne rettigheter og bli bevisst egne meninger, ønsker og behov
- få forståelse for at det er lov å stå imot press fra andre
- bli bevisst å se balansen mellom egne og andres behov

Ferdigheter

- få utvikle selvstendighet og trygghet i.f.t. seg selv som individ med sin egen personlige og kulturelle identitet
- få lære å samhandle positivt med andre i ulike situasjoner
- få trening i å gjenkjenne og være i stand til å sette ord på egne og andres følelser
- lære å ta hensyn til andre
- lære turtaking og å vente på tur
- lære å takle frustrasjoner og vedgå egne tabber
- få trening i å akseptere hjelp og å be om hjelp på en passende måte
- vise humoristisk sans og ta initiativ til moro
- lære og skille lek fra annen aktivitet og å handle ut fra krav som stilles til rollen i leken

Personalet skal

- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

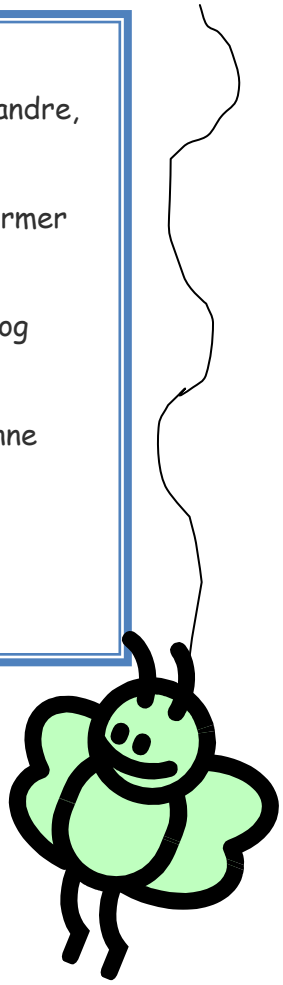

5 LESE- OG SKRIVEGLEDE FRA BARNEHAGE TIL SKOLE

Svake resultater på internasjonale leseundersøkelser har satt fokus på leseferdighetene i landet, slik også i Askøyskolen. Som kommune er vi opptatt av å skape sammenheng og utvikling i arbeidet fra barnehage og over i skole, og ønsker å legge til rette for et systematisk og forpliktende arbeid rettet mot språk og lese- og skriveforberedende aktiviteter i alle våre barnehager. Vi ønsker et felles fokus både i barnehage og skole for å kvalitetssikre barns lese- og skriveferdigheter, og har valgt noen grunnleggende områder som barnehagene skal jobbe med og ha et ekstra fokus på det siste året i barnehagen. Områdene er særdeles viktig for barns videre lese- og skriveopplæring. Det vil også være et metodisk opplegg for siste barnehageår med de utvalgte områdene, som vi ønsker at barnehagene skal bruke. Dette ligger som vedlegg i denne planen for overgang barnehage-skole. Det er viktig at vi ikke lager et førskole-opplegg som nærmest er identisk med det barna får i 1. klasse.

Mål "LESE- OG SKRIVEGLEDE"

Hovedmålsetting er at barna skal oppleve mestring og glede ved lesing og skriving, der barnehagen gir de beste vilkår for utvikling av språk, og forberedende lese- og skriveferdigheter. Barna må få varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenking, og som uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barnehagene skal ha fokus på språk, tekst og kommunikasjon gjennom hele barnehagetiden, noe som er beskrevet tidligere i planen under dette fagområdet.

Vi opplever at lesing av bøker ikke har så gode vilkår i vårt samfunn, og at det leses mye mindre for barn enn tidligere. En viktig målsetting for oss er å snu dette, og sette fokus på bøker som er så viktig for barns lese- og skriveferdigheter. Vi ønsker en bevisstgjøring av personalet og foreldre, slik at vi sammen tar ansvar for at alle barn får ta del i bøkenes verden. Det er viktig at barns språkutvikling er tema på foreldremøter i barnehagen, og at foreldre får kunnskap om sin viktige rolle i barnas språkutvikling. Siste året vektlegges aktiviteter som fremmer lese- og skriveopplæringen, og først og fremst bruk av barnebøker.

Valgte fokusområder forut for lese- og skriveopplæringen;

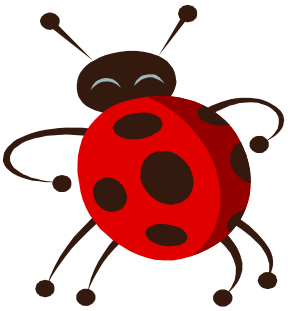

- **Visuell og auditiv trening**
- **Rytme**
- **Rim og regler**
- **Motorikk/Sansemotorikk**
- **Begreper**
    - Begreper om skole,
    - Begreper om vennskap og
    - Begreper om følelser
    - Tall- form- farge- og størrelses begreper
    - Plasseringsbegreper som over, under foran, bak, gjennom, først, sist
- **Klassifisering**
- **Sortering**

Henviser her til mer informasjon og metodisk opplegg i vedlegget "Lese- og skriveglede".

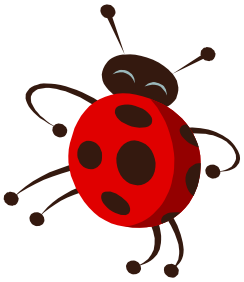

Forebygging/kartlegging

Barnehagen har et særlig ansvar for å forebygge vansker og oppdage barn som trenger ekstra oppfølging og tiltak. Vi skal undersøke hvor modne barna er og hva de kan innenfor de valgte områder som er så viktige for språkutviklingen, og har lagt inn noen enkle skjema for kartlegging av de grunnleggende ferdigheter som er så viktig for lese og skriveopplæringen. Skjema finnes i vedlegget "Skrive- og leseglede"

Kartleggingen er viktig for å fange opp hvem av barna som mestrer oppgavene og hvem som trenger mer erfaring og oppfølging. Her er det særs viktig å bygge videre på barnas sterke sider. Etter hvert som barna mestrer oppgavene i kartleggingsskjemaene, føres dette inn i skjemaene. Informasjon fra observasjonene her, skal tas med i våre overføringsrutiner når barna begynner på skolen i referat fra sluttsamtale med foreldre. Skjemaene skal ikke sendes med til skolen.

Følgende kartlegging skal gjøres;

Oktober

- Rytme
- Grovmotorikk

Mars

- Finmotorikk
- Papir og blyantoppgave
- Riming
- Dette kan jeg

6 AVSLUTNING

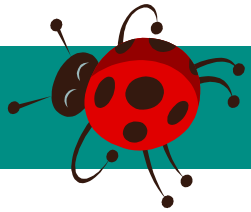

Fagavdeling Barnehage og Fagavdeling Skole forutsetter at alle barnehager og skoler bruker planen aktivt, og som et utgangspunkt når årsplaner lages. Den enkelte barnehage må lage progresjon i årsplanen i forhold til barnets alder og utvikling og nærmiljø slik at barna er best mulig forberedt til skolestart.

Skolene må være seg bevisste i å videreføre barnehagens arbeid når de lager årsplan for 1. trinn.

Samarbeid mellom barnehage og skole er viktig både for barn, foreldre og personale. Dette skaper kontinuitet, trygghet og helhet som igjen legger grunnlaget for livslang læring.

Barnehage- og undervisningsavdelingen

Utarbeidet av arbeidsgruppe bestående av;

May Oline Fjellhaug - Styrer Haugland gårdsbarnehage
Mona Rasmussen - Styrer Ask barnehage
Britt Marit Gundersen - Rektor Kleppe skole
Steinar Østevold - Rektor Hanøy skole
Marit F. Lundberg - Rådgiver Barnehageavdelingen

ASK ØY KOMMUNE